

2.1.

POKRETANJE ČASOPISA *KAJ*

Jednu od prvih kulturno-decentralizacijskih inicijativa u kajkavskoj/sjeverozapadnoj Hrvatskoj predstavljalo je pokretanje časopisa *Kaj* 1968. godine, kao prvog časopisa specijaliziranog ne samo za kajkavsko umjetničko stvaralaštvo, već i za kulturnu tradiciju i suvremenost kajkavskog govornog područja. U vrijeme kada je *Kaj* pokrenut, u sjeverozapadnoj, odnosno kajkavskoj Hrvatskoj, za razliku od nekih drugih hrvatskih regija, nije izlazio sličan književni, odnosno kulturni časopis. Što se tiče drugih hrvatskih regija, u drugoj polovici 20. stoljeća u većini regionalnih središta izlazili su književni ili kulturni časopisi: u Rijeci je od 1952. do 1976. izlazila *Riječka revija*, u Zadru od iste godine izlazi *Zadarska revija* (od 1992. do danas *Zadarska smotra*), u Splitu od 1954. izlazi časopis *Mogućnosti*, u Dubrovniku od 1955. izlazi istoimeni časopis, u Vinkovcima od 1960. izlazi *Književni godišnjak* (neredovito do danas s brojnim promjenama naslova), u Osijeku od 1961. izlazi *Revija* (od 1991. *Književna revija*) itd. U Istri su također izlazila dva kulturno-književna časopisa u širem smislu: od 1953. do 1979. *Istarski borac* (Pula; s prekidima; 1962-1964. *Glas mladih*; od 1976. *Ibor*) te od 1963. do 1993. *Istarski mozaik* (Pula; od 1974. *Istra*). U kajkavskoj Hrvatskoj u to vrijeme izlazile su svega dvije periodičke publikacije koje su, između ostalog, svoj prostor posvećivale i kulturi: u Čakovcu je od 1954. do 1968. (s izuzetkom 1956. te 1966. i 1967) izlazio pučki godišnjak *Veliki međimurski kalendar* (od 1959. *Međimurski kalendar*), a u Zagrebu je Kulturno-prosvjetno društvo hrvatskih Zagoraca "Matija Gubec" (KPD MG) od 1957. izdavalo *Zagorski kalendar*, koji 1969. mijenja naslov u *Zagorski godišnjak*. Iako su dijelom obuhvaćali i kulturne teme, bili su to ipak godišnjaci vrlo širokog sadržajnog spektra, dijelom u tradiciji starih pučkih periodika. Osim manjeg broja članaka iz povijesti ili o istaknutim

događajima i ličnostima iz Međimurja, odnosno Zagorja, donosili su i pregled recentnih događaja s tih područja.

Za pokretanje prvog književno-kulturnog časopisa koji će obuhvaćati svekoliko kajkavsko stvaralaštvo i cijelu kajkavsku Hrvatsku zaslužna je skupina književnika, umjetnika i intelektualaca predvođena Stjepanom Draganićem, zagrebačkim književnikom, scenaristom i redateljem rodom iz Zlatar Bistrice, koji 3. studenog 1967. Sekretarijatu unutrašnjih poslova grada Zagreba odašilju zahtjev za izdavanje časopisa kojem bi naslov bio *Kaj*, a podnaslov *časopis za kulturu i prosvjetu*. Uz Draganića zahtjev su potpisali pjesnici Fran Koncelak, rodom iz Drnja kod Koprivnice, Anđela Vokaun Dokmanović, rodom iz Zlatar Bistrice, Benedikt Tumpa, rodom iz Dukovca u Općini Sv. Križ Začretje, Melita Runje iz Zagreba, i Ljubica Duić, rodom iz Čakovca, prosvjetni djelatnik i novinar Tomislav Stunić iz Donje Stubice, te akademski slikar Zorislav Drempetić Hrčić, također rodom iz Donje Stubice, koji je osmislio i prvotno likovno rješenje časopisa. U obrazloženju zahtjeva za pokretanje iznose svoju viziju i misiju časopisa: “Razlog za pokretanje časopisa ‘Kaj’ bila je potreba da kajkavske regije dobiju svoju časopisnu kulturnu tribinu. Te su regije Zagorje, Prigorje, Moslavina, Podravina, Međimurje, Posavina, Pokuplje i Gorski Kotar [kotar], gdje se pojavljuje i čakavština[,] ali prevladava kajkavština. Osim toga, svrha je bila da se pridonese afirmiranju povijesnih događaja u ovim krajevima, njihovih tradicija, radničkog pokreta, narodnooslobodilačke borbe i suvremenih dostignuća. Isto tako, namjera je bila da se umjetničkim znamenitostima dade dostojno značenje. Njihov stručno-znanstveni opis popularizira te vrijednosti, što je prilog njihovu očuvanju i afirmaciji u zemlji i svijetu. Stalnu mogućnost objavljivanja prvi put su dobile novija kajkavska poezija, proza i dječje kajkavske pjesme. Starija kajkavska književnost, tristogodišnji opus koji je značajan dio našeg kulturnog nasljeđa, kontinuirano se studijski objavljuje i komentira. Sastavni dio ove koncepcije je or[il]jencija na stručnost suradnika prema njihovim specijalno-

stima, odnosno na vrednovanje priloga prema kvaliteti. To je osnovica odnosa redakcije prema suradnicima u realizaciji časopisa: suradnici moraju biti stručno specijalizirani jer je to uvjet da se postigne odgovarajuća kvaliteta priloga. Isti se kriterij primjenjuje i u vrednovanju onih suradnika koji se javljaju iz malih mjesta. Tu se kvaliteta iskazuje autentičnošću svjedočenja o kraju, tradicijama i radu, govornim iskazom[,] kao i vrijednošću vlastitih napisa i intervjuja o suvremenom životu malog mjesta, tradicijama narodnooslobodilačke borbe i drugome”. Sekretarijat za unutrašnje poslove grada Zagreba pozitivno je odgovorio na njihov zahtjev te im 9. prosinca 1967. izdao rješenje u kojem potvrđuje njihova pravila i dozvoljava početak izlaženja časopisa. Nakon obavljenih priprema, prvi broj *Kaja* pojavio se u javnosti već početkom siječnja 1968. Glavni i odgovorni urednik bio je Draganić, a uredništvo časopisa, koje je ujedno bilo i njegov izdavač, činili su spomenuti supotpisnici zahtjeva za registraciju časopisa.

Iako su gradskom sekretarijatu Grada Zagreba u spominjanom zahtjevu za pokretanje časopisa *Kaj* potanko opisali koncepciju časopisa, što znači da su imali konkretne smjernice kako ga planiraju uređivati, ništa od toga nisu otkrili čitateljima u prvim tiskanim brojevima. Tako je umjesto obraćanjem uredništva prvi broj časopisa otvoren pretiskom avangardističkog eseja *Lamentacija o našim književnim prilikama u stilu Tomaša Mikloušića plebanuša stenjevečkog* Miroslava Krleže, prvotno objavljenog 1939. u njegovu časopisu *Pečat*²⁸. Iako navodno nije želio biti “barjaktar” novopokrenutog časopisa za kajkavsku književnosti i kulturu²⁹, činjenica da je dozvolio da se na tako važno mjesto, kao što je prvi članak prvog broja novog časopisa, pretiska njegov esej, govori kako je ipak blagonaklono gledao na njegovo pokretanje. Uredništvo *Kaja* se na takav potez vjerojatno odlučilo zbog

²⁸ Krleža, Miroslav: *Lamentacija o našim književnim prilikama u stilu Tomaša Mikloušića plebanuša stenjevečkog*. Pečat, 1(1939), 3, str. 193-197.

²⁹ Skok, Joža: *Krležina fuga kajkavica haeretica*. Kaj, 24(1993), 2-4, str. 10.

2. HRVATSKO (I KAJKAVSKO) PROLJEĆE

Prvi broj časopisa *Kaj* (*Kaj*, 1/1968)

tadašnjeg velikog Krležina ugleda i moći, odnosno bio je to čin javne legitimacije novog časopisa preko općepriznatog (književnog) autoriteta. Razlog za odabir Krležina teksta bio je vjerojatno motiviran i činjenicom da je Krleža predstavljao svojevrsan vrhunac moderne kajkavske književnosti zbog svojih *Balada Petrice Kerempuha* (1936), jednako kao što to za stariju kajkavsku književnost predstavlja Mikloušić na kojeg se Krleža poziva, pa je time na neki način uspostavljena simbolika kontinuiteta starije i novije kajkavske književnosti i kulture. Nije nevažno niti to da je esej pisan kajkavskim jezikom koji časopis želi reafirmirati kao izražajni medij. No, osim ovih simboličnih nakana, esej je vjerojatno izabran i zbog svojeg sadržaja u kojem se kritizira kako nepovoljan sociokulturni kontekst za razvoj književnosti i kulture, a pogotovo pokretanje kulturnog časopisa, tako i jednako nepovoljan odnos prema kajkavskoj baštini. Pretiskivanjem eseja uredništvo je vjerojatno željelo poručiti kako se situacija nije bitno promijenila od početka 19. stoljeća kada je Mikloušić pokretao svoje kalendare, preko sredine 20. stoljeća kada je Krleža pokretao svoje periodike, do suvremenosti kada se pokreće *Kaj*. Druga razina eseja tiče se marginaliziranja kajkavštine u nacionalnoj kulturi, za što Krleža optužuje "Ilerce" i njihove nasljedovatelje. Treća razina eseja tiče se neautohtonosti i mlakosti hrvatske književnosti, nasuprot čemu Krleža traži da književnost bude "ignis festivus, aliti jogenj ki na veselje goreti i plamneno plamneti ima"³⁰ jer prava "reč poetska iz serca luckoga govori"³¹. Iako ta posljednja dimenzija prije odgovara vremenu *Pečata* nego *Kaja*, uredništvo je očito časopis željelo započeti iskazivanjem borbenog, neoavangardnog duha. Ili su ipak bila važnija sva ona simbolična značenja koja je esej imao? Ili, konačno, sve zajedno?!

³⁰ Krleža, Miroslav: *Lamentacija o našim književnim prilikama u stilu Tomaša Mikloušića plebanuša stenjevečkog*. *Kaj*, 1(1968), 1, str. 7.

³¹ Isto. Str. [11].

Sasvim sigurno nije slučajno da se odmah nakon Krležina eseja nalazi članak Olge Šojat o Ignacu Kristijanoviću i njegovoj *Danici zagrebečkoj* – Kristijanović predstavlja posljednjeg književnika koji je nakon ilirskog odabira štokavštine za osnovicu nacionalnog jezika i dalje pisao kajkavštinom te ju želio vidjeti na mjestu štokavštine, a njegova *Danica* predstavlja svojevrsnog *Kajeva* prethodnika, kao ustvari jedini kajkavski periodik prije njega.³² U prvome se broju nalazi i članak *Vrijednost kajkavske poetske riječi* Ljubice Duić u kojem raspravlja o modernoj dijalektalnoj književnosti prve polovice 20. stoljeća, a u tome prvom broju u tematskom bloku *Novija kajkavska lirika* predstavljeno je i devetnaest suvremenih kajkavskih pjesnika. Što se tiče književnosti, u prvom se broju nalazi i članak Vinka Žganca *narodna poezija na kajkavštini*. Tim je četirima člancima ustvari uspostavljen simbolični kontinuitet kajkavske književnosti – od narodne kajkavske poezije, preko posljednjeg autora dopreporodne kajkavske književnosti, do obnovitelja moderne kajkavske književnosti i suvremenih kajkavskih pjesnika. Napravljena je poveznica i između prvog i novog kajkavskog periodika. Drugim riječima, povezano je staro i novo, stara i nova kajkavska književnost, stari i novi kajkavski periodici.

I u ostalim člancima iz tog prvog broja mogli bismo uočiti stanovite simbolične nakane uredništva. Naime, vjerojatno nije slučajno da se u ostatku broja nalaze po dva članka koji govore o temama iz triju najvećih kajkavskih regija – Zagorja, Podravine i Međimurja. O Podravini pišu Dubravko Horvatić (*Hegedušićeva Podravina*) i redakcija (*Zapisi izvornih anegdota, uzrečica i usporredbi*), o Međimurju pišu Bogdan Krizman (*Oslobođenju Međimurja 1918. godine*) i Dragutin Feletar (*Čelebija kod Zrinskog*),

³² Iako ju možemo smatrati *Kajevim* prethodnikom, Kristijanovićeva *Danica* ipak je bila kalendar, odnosno nije bila periodička publikacija u današnjem smislu riječi, pa *Kaj* svakako predstavlja prvi moderni kajkavski periodik, odnosno prvi kajkavski časopis u današnjem smislu riječi.

dok o Zagorju pišu Marijana Gušić (*Zagorska arhaika*) i Zdravko Blažina (*Na marginama jednog prospekta*). Osim što je na taj način geografski obuhvaćeno gotovo cijelo kajkavsko područje, izbor članaka za prvi broj indikativan je i zbog tema o kojima govore. Dio članaka odnosi se na književnost (O. Šojat, V. Žganec, Lj. Duić), dio na povijest (B. Krizman, D. Feletar), dio na povijest umjetnosti (D. Horvatić), a dio na etnologiju (M. Gušić). Kada na ovakav način zajedno sagledamo članke uvrštene u prvi broj, vidljivo je da unatoč tome što se eksplicitno nije obratilo čitateljima posebnim člankom, uredništvo je izborom članaka ustvari predstavilo svoj program – obrađivat će i povijesne i suvremene teme, i to iz svih kajkavskih regija i iz svih područja kulture i društva.

Eksplicitno je po prvi puta Draganić o misiji i programu časopisa progovorio tek 1971. Bio je to intervju u povodu prva dva godišta, odnosno 24. broja *Kaja*, u kojem je dijelom ponovio one smjernice koje su predstavljene gradskom sekretarijatu prilikom traženja dozvole za izdavanje časopisa tri godine ranije. Što se tiče razloga za pokretanje *Kaja*, Draganić opravdanje za takav pothvat vidi u činjenici “da kajkavske regije nikada ranije nisu imale ovakvu ediciju; ona je nedostajala Zagorju, Prigorju, Moslavini, Podravini, Međimurju i drugdje”, odnosno zato što “Ijudi manjih mjesta nisu imali takvu svoju kulturnu tribinu – usprkos zaista velikom broju časopisa”³³. Na pitanje po čemu se *Kaj* razlikuje od drugih časopisa, Draganić kratko odgovara “Po svojoj svrsi”, koju objašnjava sljedećim riječima: “S programske strane, mi smo, između ostalog, naročito željeli da časopis posluži afirmaciji onih brojnih kulturno-historijskih vrijednosti koje u sebi kriju mnogi objekti u često malim zaseocima. Isto je i sa ličnostima i njihovim djelima, tradicijama, narodnom umjetnošću, historijom – i čovjekom ovim ovdje”³⁴. Iz tih je Draganićevih

³³ Baldani, Juraj: *Dvadeset četiri pitanja uz dvadesetčetvrti broj časopisa “Kaj”*. *Kaj*, 3(1970), 1, str. 90.

³⁴ Isto.

riječi, kao i iz zahtjeva za izdavanje časopisa, a ustvari i iz sadržaja samog prvog broja vidljivo da će časopis u svoj fokus staviti gotovo sve aspekte povezane s fenomenom kajkaviane. Kao prvo, vidljiva je geografska sveobuhvatnost – u fokusu časopisa bit će cijela kajkavska Hrvatska, odnosno sve regije sjeverozapadne Hrvatske u kojima prevladava kajkavski jezik. Štoviše, Draganić spominje i “mala mjesta”, što znači da će uredništvo pažnju osim regionalnim središtima poklanjati i sasvim lokalnim tradicijama. Kao drugo, vidljiva je kronološka sveobuhvatnost – časopis želi pridonijeti afirmiranju “povijesnih”, odnosno “kulturno-historijskih” vrijednosti, ali i “suvremenih dostignuća”. Kao treće, vidljivo je i vrlo široko polje interesa povezano s kajkavianom – osim spomenute povijesti i suvremenosti, u fokusu časopisa bit će i “umjetničke znamenitosti”, “ličnosti i njihova djela”, “tradicijska” i “narodna umjetnost” kajkavskih krajeva. Među umjetnostima posebno izdvaja kajkavsku književnost, i to i njezin stariji i njezin moderan, odnosno suvremeni odvjetak. Sveobuhvatnost je, kao četvrto, vidljiva i s obzirom na izbor suradnika – osim “stručno specijaliziranih”, suradnici časopisa mogu biti i amateri koji su u stanju “autentično” svjedočiti o tradicijama svojeg kraja. S obzirom na takvu topografsku, kronološku i sadržajnu sveobuhvatnost, mogli bismo reći da je *Kaj* osnovan kao sveobuhvatna časopisna “tribina” kajkavske Hrvatske, odnosno kao medij koji će svoju pozornost posvetiti fenomenu kajkaviane kao kulturno i istraživački nedovoljno afirmiranom dijelu hrvatske tradicije i kulture. Drugim riječima, časopis je predstavljao subverzivan zahtjev za (re)afirmacijom jednog do tada marginaliziranog regionalno-jezičnog odvetka nacionalne kulture, što ustvari predstavlja zahtjev za kulturnom i znanstvenom decentralizacijom.

Istovremeno se slične inicijative događaju i na čakavskom području. Iako je u vrijeme pojavljivanja *Kaja* u čakavskoj Hrvatskoj već izlazilo nekoliko književnih časopisa, čakavska se književnost u njima pojavljivala vrlo rijetko. Ozbiljniju usmjerenost prema afirmiranju književne čakaviane prvi puta iskazao je časopis

pis *Dometi*, koji je 1968. u okviru riječkog ogranka Matice hrvatske pokrenuo Zvane Črnja, koji mu je bio i glavni i odgovorni urednik od 1968. do 1972. Nakon zabrane rada Matice hrvatske krajem 1971. izdavanje časopisa preuzima Izdavački centar "Dometi" te nakon prvog dvobroja iz 1972. kojeg je još uredio Črnja, od trećeg broja 1972. urednik je Marijan Kalčić, a do danas se promijenilo i više drugih urednika. Od 1976. do 1993. časopis je izdavao Izdavački centar Rijeka, a 1994. časopis se vratio pod okrilje Ogranka Matice hrvatske iz Rijeke. Promjene urednika i izdavača utjecale su, dakako, i na promjene profila časopisa. U kontekstu ovog rada najzanimljivije su nam prve godine izlaženja časopisa kada ga je uređivao Črnja zbog toga što je tada časopis imao naglašenu zavičajnu i čakavsku notu koja je djelomično bila slična onoj kakvu je imao *Kaj*.

Za razliku od uredništva *Kaja* koje se u prvom broju svojeg časopisa nije oglasilo ekspozitornim tekstom, uredništvo *Dometa* odmah je u prvom broju izložilo svoj program. Tako u nepotpisanom i nenaslovljenom uvodniku prvog broja uredništvo, između ostalog, navodi da će "časopis *Dometi*, rušeći okvire lokalne i regionalne zatvorenosti, zalažući se za šire kulturne vidokruge, vežući ovdašnje idejne potencijale uz temeljne linije sadašnjeg nacionalnog života, ne samo adekvatno zastupati, nego i uzdizati prema višim duhovnim sintezama dragocjenu kulturnu baštinu i cjelokupno kulturno stvaralaštvo svojih zavičajnih obala".³⁵ Iz ovih je riječi vidljivo da je cilj časopisa s jedne strane "zastupati" kulturnu baštinu i kulturno stvaralaštvo priobalne Hrvatske, a s druge strane samu tu kulturu osloboditi "lokalne i regionalne zatvorenosti" te ju integrirati u tokove nacionalne kulture. U istom broju predsjedništvo Ogranka Matice hrvatske Rijeka još eksplicitnije govori *O koncepciji i programu časopisa "Dometi"*³⁶. Tako

³⁵ *Dometi*, 1 (1968), br. 1, str. 2.

³⁶ Predsjedništvo Ogranka Matice hrvatske Rijeka: *O koncepciji i programu časopisa "Dometi"*. *Dometi*, 1 (1968), br. 1, str. 125.

navode da su *Dometi* pokrenuti zbog toga što je drugi riječki kulturni časopis, *Riječka revija*, zapao u “opću i dugogodišnju krizu” pa se nametnula potreba “da se ovaj riječki časopis temeljito reformira te da se njegova fizionomija, koncepcija i program uključe u preobražajne procese o kojima neposredno ovisi dalja materijalna i duhovna izgradnja našeg područja”³⁷. Osim toga, navode da im je cilj prevladati i “izolaciju” u kojoj se *Riječka revija* nalazila pa će “inzistirati na objedinjavanju svih intelektualnih snaga Rijeke oko novog časopisa”³⁸. Također navode da će u fokusu časopisa biti riječko područje, no časopis će “tretirati i problematiku šireg regionalnog područja koje gravitira prema Rijeci, a osobitu pažnju posvećivat će Istri”³⁹. Što se tiče profila časopisa, navode da će *Dometi* biti “književno-publicističkog karaktera, tematski usmjeren prema svim oblastima života”, što su prvi brojevi i potvrdili. Naime, u časopisu su osim književnih studija i kritika objavljivani i esejistički, publicistički i polemički članci o različitim aspektima kulturne i društvene povijesti i suvremenosti Rijeke, Istre i općenito fenomena čakaviane. Što se tiče same književnosti, u prvim brojevima književnim se priložima javljaju suvremeni književnici koji pišu standardnim jezikom, poput Alojza Majetića, Vesne Parun, Zvonimira Baloga, Rikarda Katalinića Jeretova, Ljerke Car itd., ali se istovremeno objavljuju i čakavski stihovi kako starijih, tako i recentnih čakavskih pjesnika. Dakle, za razliku od *Kaja* koji je objavljivao isključivo kajkavsku književnost, *Dometi* su otvoreni i za standardnojezičnu književnost, štoviše povremeno je objavljivana i strana književnost. U tom smislu *Dometi* nisu bili toliko čakavski časopis koliko je *Kaj* bio kajkavski. Isto tako, za razliku od *Kaja* u kojem, pogotovo u prvim desetljećima, nije bilo priloga koji bi problemski, pa i eksplicitno polemički progovorili o statusu kajkavske književnosti i kulture u kontekstu nacio-

³⁷ Isto.

³⁸ Isto.

³⁹ Isto.

nalne kulture, u *Dometima* se od prvog broja angažirano i nerijetko polemički propituje položaj čakavske književnosti i kulture te se općenito razmatra o fenomenu književnosti na nestandardnim jezicima, kao i o srodnim im fenomenima zavičajnosti i regionalizma u književnosti. Usmjerenost prema samoj čakavskoj književnoj produkciji uredništvo *Dometa* najizravnije je, osim povremenim objavljivanjem čakavskih pjesama, pokazalo u posljednjem broju prvog godišta, koji je priređen kao antologija čakavskog pjesništva od najstarijih vremena do suvremenosti. Taj poseban dvobroj *Dometa* marulićevskog naslova *Korablja začinjavaca u versih hrvacki složena mnogim cvitjem opkičena po zakonu dobrih poet* priredili su Zvane Črnja i Ive Mihovilović⁴⁰. Kao što u predgovoru navodi Črnja, cilj im je bio “na jednome mjestu rasporediti sveukupni čakavski pjesnički vatromet i prikazati njegov razvoj, koji s krizama i prekidima traje najmanje osam stotina godina”.⁴¹ Tako svoju antologiju započinju anonimnim, ali i poznatim “začinjavcima”, nastavljaju prijepreporodnim čakavskim i pjesnicima u čijem jeziku ima čakavskim elementa (M. Marulić, Š. Menčetić, Dž. Držić, M. Vetranović, H. Lucić, P. Hektorović, P. Zoranić itd.) te završavaju čakavskim pjesnicima prve (Tin Ujević, Vladimir Nazor, Drago Gervais, Pere Ljubić, Marin Franičević, Mate Balota) i druge polovice 20. stoljeća (Drago Ivanišević, Šime Vučetić, Zlatan Jakšić, Milan Rakovac, Miroslav Sinčić, Marina Kruna itd.).

Usmjerenost prema čakavskoj poeziji uredništvo je pokazalo i izvještavanjem sa Sabora čakavskog pjesništva, književne, znanstvene i kulturne manifestacije, kojoj je cilj prezentacija i valorizacija suvremene i starije čakavske književnosti. Manifestacija

⁴⁰ Črnja, Zvane; Mihovilović, Ive (ur.): *Korablja začinjavaca u versih hrvacki složena mnogim cvitjem opkičena po zakonu dobrih poet: antologija čakavske poezije*. *Dometi*, 1(1968), 6-7.

⁴¹ Črnja, Zvane: *Predgovor*. *Dometi*, 1(1968), 6-7, [prva neobrojčana stranica *Predgovora*].

je pokrenuta 1969. u Žminju te su u *Dometima* objavljeni i natječaji za tu manifestaciju. Osim natječaja i izvještaja sa Sabora, u *Dometima* se donose i izvanci iz referata podnesenih na znanstvenim skupovima o čakavskoj književnosti koji su prvih nekoliko godina održavani u sklopu Sabora. Godinu kasnije osnovana je i kulturna organizacija Čakavski sabor, također sa sjedištem u Žminju. Prvi predsjednik sabora bio je Mirko Božić, no glavni pokretač svih aktivnosti, pogotovo prvih desetak godina, bio je Črnja. Želeći ukazati na podcjjenjivački odnos centara/metropola prema regionalnim kulturnim fenomenima cilj svih aktivnosti sabora bila je reafirmacija i revitalizacija književne, umjetničke i općenito kulturne baštine i suvremenosti čakavskoga govornog područja, s naglaskom na Istri, unutar koje se i nalazi(lo) najviše saborskih katedri. Črnjina motivacija za pokretanje sabora bila je, dakle, slična onoj kojom su se vodili Draganić i suradnici prilikom pokretanja časopisa *Kaja* – s jedne strane decentralizacija hrvatske kulture, a s druge (re)afirmacija čakaviane, odnosno kajkaviane. Prvih godina sabor je započeo sa širokim spektrom djelovanja, od čega su neke aktivnosti preživjele sve do danas. Okupivši velik broj suradnika, i to u rasponu od profesionalaca do amatera-namjernika, sabor je organizirao različite manifestacije (od pučkih svečanosti preko umjetničkih okupljanja do znanstvenih skupova), pokrenuo izdavački program (od informativnih knjižica preko književnih djela zavičajnih pisaca do znanstvenih edicija), organizirao infrastrukturne projekte (od postavljanja spomen-ploča do osmišljavanja spomeničkih kompleksa) itd. Kratko vrijeme splitska katedra Čakavskog sabora izdavala je i drugi časopis specijaliziran za čakavske teme, *Čakavsku rič*. Taj je časopis na inicijativu Cvita Fiskovića, Hrvoja Morovića i Radovana Vidovića, koji mu je bio i dugogodišnji urednik, pokrenut 1971. u okviru splitskog ogranaka Matice hrvatske, no kako je Matici krajem 1971. zabranjen rad, izdavanje časopisa 1972. preuzela je spomenuta katedra, koja ga izdaje do 1979, kada izdavanje preuzima Književni krug Split, koji ga izdaje i danas. Orijentacija tog časopisa

od početka izlaženja do danas usmjerena je, kako mu *mutatis mutandis* sve do danas glasi podnaslov, prema “proučavanju čakavske riječi” pa se u njemu objavljuju prvenstveno znanstveni i stručni članci iz jezikoslovlja (tj. čakavoslovlja) i srodnih disciplina. Prednjače opisi pojedinih čakavskih govora, zatim članci iz leksikologije i leksikografije, etimologije, sociolingvistike, onomastike, akcentuacije itd. Dio tih članaka povezan je i sa čakavskom književnošću, npr. stilističke rasprave o pisanoj i usmenoj čakavskoj književnosti, u nekim se člancima analizira jezik ili koji drugi aspekta pojedinih čakavskih književnika i djela, jednako kao što se donose i osvrti na knjige čakavskih književnika. Osim toga, povremeno se u časopisu objavljuje i čakavska književnost – čakavske književne uratke u njemu su objavljivali Joško Božanić, Božidar Finka, Tin Kolumbić itd.